

और चन्द्रमा पापग्रह हैं। केवल एक शुक्र ग्रह है।
शुक्र और बुध निश्चित रूप से योग कारक होते हैं।
तथा शुक्र मारने वाला नहीं होता है। अन्य पापी
मंगलादि ग्रह मारक होते हैं।

तुलालग्नौद्भवजातस्य मारकादि विचारमाह—
जीवार्कब्रह्मसुताः पापाः शनिश्चर बुधौ शुभौ ।
भवेतां राजयोगस्य कारकौ चन्द्रचन्द्रजौ ॥
कुजो निहन्ता जीवाद्याः परे मारकलक्षणाः ।
शुभुः समः फलान्मेवं ज्ञातव्यानि तुल्योद्भवैः ॥

अन्वयः— तुलालग्नौद्भवजातां जातकाणां जीव-
ार्क-ब्रह्मसुताः पापाः शनिश्चर-बुधौ च शुभौ स्तः ।
चन्द्र-चन्द्रजौ राजयोगस्य कारकौ भवेताम् । तत्र
कुजः निहन्ता भवति, तत्र परे जीवाद्याः मारकलक्षणा-
पक्षिताः सन्ति । शुभुः समः अस्ति । एवं तुल्योद्भवैः
फलान्मेवं ज्ञातव्यानि ।

श्लोकः— तुला लग्न में जन्मा जातक के लिए
शुक्र, सूर्य और मंगल पाप ग्रह हैं। शनि और बुध
शुभ हैं। चन्द्रमा और बुध राजयोगकारक होते हैं।
मंगल मारक नहीं होते हैं और जीवादि पापग्रह
मारक होते हैं। इस तरह तुला राशि में उत्पन्न बालक
का फल होगा है।

डॉ० सुदेश कुमार
महा० प्राचार्य (ज्योतिष)
२०३० सं० महावि० सुखसेना,
पूर्विसाँ ।

वस्तुनिष्ठप्रश्नाः

शास्त्री-1, II

Date 09.09.20
Page 3

- (1) 'त्रिंशत् रूपकर्माणि दिने चन्द्रसुतस्य च' इति कस्य वचनम्?
उत्तरम् - गार्गस्य ।
- (2) नक्षत्रपुरुषस्य कुम्भभागे कस्तिव्यति ?
उत्तरम् - रेवती ।
- (3) नक्षत्रपुरुषस्य पादौ कस्तिव्यति ?
उत्तरम् - मूलम् ।
- (4) उरौ कस्तिव्यति नक्षत्रपुरुषस्य ?
उत्तरम् - अमृताढ्या ।
- (5) नक्षत्रपुरुषस्य ललाटे कस्तिव्यति ?
उत्तरम् - शिवा ।
- (6) केशवः कस्य मासस्य स्वामी ?
उत्तरम् - मार्गशीर्षस्य ।
- (7) माघमासस्य स्वामी कः ?
उत्तरम् - माघवः ।
- (8) वैशाखमासस्य स्वामी कोऽस्ति ?
उत्तरम् - मधुसूदन ।
- (9) वामनः कस्य मासस्याधिपतिः ?
उत्तरम् - आषाढस्य ।
- (10) दामोदरस्य मासो कः ?
उत्तरम् - कार्तिकः ।
- (11) बृहत्संहितायां कतमाध्यायस्य नाम सांवत्सरसूत्रमस्ति ?
उत्तरम् - द्वितीयाध्यायस्य ।
- (12) राहुवारः कतमोऽध्यायः ?
उत्तरम् - पञ्चमोऽध्यायः ।
- (13) बृहत्संहिताग्रन्थोपरि विवृतिलेखकः कः ?
उत्तरम् - महोत्पलः ।

डॉ० सुद्विपर कुमार
सहा० प्राध्याप्य (ज्योतिष)
रा० उ० सं० महावि० मुम्बई, पुणे

उपशास्त्री

09.09.20

1

सिंह लग्नोद्भव जातस्य मारकादि विचारमाह—

रोहिण्ये सितौ पापौ कुजजीवो शुभावहो ।

प्रगवेद्योगमात्रेण न शुभं कुजशुक्रयोः ॥

अन्वयः— सिंहोद्भव जातानां रोहिण्ये— सितौ पापौ कुज-
जीवो शुभावहो स्वः। सिंह लग्नजातस्य कुजशुक्रयोः योगमात्रेण
न शुभं प्रगवेत् ।

क्षेमद्वयी— सिंह लग्न में उत्पन्न जातकों के लिए रोहिण्ये (बुध)
और शुक्र पापग्रह हैं। मंगल और बृहस्पति शुभ ग्रह हैं। वहाँ
शुक्र और मंगल युत हो तो शुभकारक नहीं होता है।

हनन्ति सौम्याश्चः पापाः मारकत्वेन लक्षिताः ।

स्वं फलानि वेद्यानि सिंहजस्य मनीषिभिः ॥

अन्वयः— तत्र मारकत्वेन सौम्याश्चः पापाः यदा
लक्षिताः तदा हनन्ति । स्वं सिंहजस्य फलानि मनीषिभिः वेद्यानि ।

क्षेमद्वयी— जहाँ मारक होने से बुधादि पाप ग्रह हों, तो
मारक होते हैं। इस प्रकार सिंह राशि में जन्में बालकों का फल
मनीषियों ने कहा है।

कन्या लग्नोद्भवस्य जातस्य मारकादि विचारमाह—

कुजजीवेन्दवः पापाः शुक स्व भृगुः शुभः ।

मार्गवेन्दुशुक्रावैव भवेतां योगकारकौ ॥

न हन्ता कविरन्ध्रे तु मारकाः शुभः कुजादयः ।

ज्ञातव्यानि फलान्मेवं कन्या लग्नोद्भवस्य हि ॥

अन्वयः— कन्यालग्नोद्भव जातस्य कुज-जीव-इन्दवः

पापाः तत्र शुक स्व भृगुः शुभः अस्ति, मार्गव-इन्दुशुक्रौ शुक
स्व योगकारकौ च भवेताम् । शरदिमन् स्थितौ कविः हन्ता न
भवति, तत्र अन्ध्रे कुजादयः गहाः तु मारकाः शुभः । एवं कन्या-
लग्नोद्भवस्य जातस्य फलं हि ज्ञातव्यानि ।

क्षेमद्वयी— कन्या लग्न में उत्पन्न जातक का मंगल, गुरु